

1. Tiêu chuẩn định nghĩa người nghèo

Theo Bộ lao động, thương binh và xã hội (LĐTBXH), có 2 phương án xếp hạng những người được coi là nghèo. Phương án I: thành thị thu nhập 135.000 đ/tháng, nông thôn đồng bằng 90.000 đ, nông thôn miền núi 75.000 đ. Phương án II: thành thị 150.000 đ/tháng, nông thôn đồng bằng 100.000 đ, nông thôn miền núi 80.000 đ. Theo Bộ LĐTBXH, nếu áp dụng phương án I, tỷ lệ hộ nghèo trong cả nước năm 2001 là 22%, còn áp dụng phương án II thì tỷ lệ hộ nghèo là 25%.

Do TP.HCM có mức sống cao hơn các nơi khác, tiêu chuẩn áp dụng từ 1997 đến nay là 3 triệu đồng/năm hay 250.000 đ/tháng ở nội thành và 2,5 triệu đồng/năm hay 200.000 đ/tháng đối với ngoại thành

thu được hàng tháng.

Các số nợ cho vay đều được thu hồi cả vốn lẫn lãi đúng ngày đáo hạn. Chưa có người vay không trả nợ cho Quỹ.

Quỹ CEP hay trợ vốn cho người nghèo: Quỹ có nguồn vốn nhận ủy thác từ Ban chỉ đạo xóa đói giảm nghèo của TP.HCM. Quỹ được thành lập từ 2.11.1991 đến nay, năm 2000 có vốn là 32 tỷ đồng, cho vay được 12,5 tỷ đồng. Tổng số tiền Quỹ cho vay từ 1991 đến năm 2000 là 333 tỷ đồng cho 169.468 lượt người vay. Người vay không cần thế chấp và được trả lâu dài. Bà Nguyễn Thị Hoàng Vân, giám đốc Quỹ, cho biết nhiều gia đình thuộc diện nghèo đã khá lên nhờ sử dụng tiền vay của Quỹ, như chị Đàm Thị Nhanh, ở xã Đa Phước, huyện Bình Chánh, năm

đồng. Năm 2001, Quỹ phân đầu đạt trên 3 tỷ đồng, nhưng mục tiêu vẫn còn khiêm nhường so với Hà Nội đạt 20 tỷ đồng.

Hoạt động của Quỹ có hiệu quả tốt do việc giảm nạn cho vay nặng lãi 5-10% mỗi tháng, đặc biệt trong việc tạo công ăn việc làm cho những người vay. Ông Lê Văn Mối ở xã Xuân Thới Sơn, đã vay được 2,5 triệu để nuôi bò. Ông Trần Văn A, xã Nhị Bình, Hóc Môn vay vốn để nuôi thêm vịt siêu thịt. Tổ hoa kiếng Gò Vấp, có 20 hộ vay vốn trồng kiếng, bán được 168.000 chậu, lãi hơn 176 triệu đồng.

3. Mấy ý kiến về tín dụng hỗ trợ người nghèo

GDP đầu người của VN hiện nay khoảng 400 USD. Nhà nước chưa có trợ cấp cho người già và người thất nghiệp. Tuy nhiên những người già thường ăn ở chung với con cái và được sự giúp đỡ chăm nom của các con, họ cũng thường làm các việc nhỏ trong gia đình như coi nhà, giữ cháu, nấu nướng v.v... Người thất nghiệp được sự giúp đỡ của cha mẹ, anh em, bà con và đặc biệt được vay vốn từ Quỹ cho người nghèo vay. Từ đó, nếu có thiện chí và chăm làm, người nghèo có thể thoát được khỏi cảnh nghèo. Phương án này thúc đẩy mọi người lao động sản xuất. Trên bình diện xã hội, một số quan sát viên nước ngoài đánh giá là tốt hơn so với việc trợ cấp thường xuyên cho những người thất nghiệp năm này qua năm khác. Qua nhận xét của nhiều chuyên viên, ở những phường và xã nào có nhiều hộ vay vốn để làm ăn, thì nơi đó tỷ lệ thất nghiệp giảm, tình hình an ninh tốt hơn, nạn cờ bạc, rượu, cho vay nặng lãi giảm hẳn, mức sống trở nên khá hơn.

Tuy nhiên số liệu thống kê cũng cho thấy một số vấn đề lớn như sau:

- Quỹ hỗ trợ vốn cho nông dân nghèo là 287,5 tỷ đồng, trong đó TP.HCM 3 tỷ đồng, Hà Nội 20 tỷ đồng. Số vốn này quá ít so với nhu cầu. Tại TP.HCM chỉ mới có 4.238 gia đình vay, con số quá ít so với số nông dân nghèo trong toàn thành phố hàng triệu người. Theo tiêu chuẩn nghèo của Bộ LĐTBXH, có đến 22-25% dân số được xếp nghèo, tính ra ở Việt Nam có khoảng 15-18 triệu người nghèo. Số tiền vốn 287 tỷ đồng nếu chia cho mỗi người vay 3 triệu đồng thì chỉ có khoảng 100.000 gia đình trong toàn quốc được vay mà thôi.

- Số tiền vay 3 triệu đồng rất ít chỉ đủ để chăn nuôi 100 con gà hay vịt, vài con heo, làm một số nghề thủ công nhỏ hay làm tiểu thương. Các ngành nghề trong nông nghiệp có rất nhiều rủi ro như đầu ra hiện nay thiếu, giá nông sản thấp và bấp bênh, giá súc dễ bị dịch, mất mùa vì

TÍN DỤNG HỖ TRỢ NGƯỜI NGHÈO

TS. LÊ KHOA

2. Tín dụng hỗ trợ người nghèo

Quỹ ở các phường: Làm việc với UBND phường 14, quận Bình Thạnh, chúng tôi được biết Quỹ tín dụng hỗ trợ người nghèo của Phường năm 2001 là 200 triệu đồng. Quỹ này do nhiều nguồn cung cấp: Nhà nước, Ngân hàng nhà nước, và nhân dân trong Phường - những gia đình khá quyen góp hàng năm tùy theo hảo tâm và tự nguyện. Người nghèo trong Phường muốn vay phải có dự án sản xuất kinh doanh như buôn bán nhỏ, tiểu thủ công nghiệp, chăn nuôi (không có trông trọt vì trong nội thành không có đất trồng). Đơn thông qua Tổ dân phố và tổ trưởng sẽ xét đơn và kiểm tra thực tế, sau có ý kiến lên Phường, theo các tiêu chuẩn như sau: đối tượng xin vay thuộc diện người nghèo, lao động tốt, chăm làm, không cờ bạc hút sách và có dự án chăn nuôi hay buôn bán nhỏ có tính khả thi. Mức tín dụng tối đa là 3 triệu đồng/người và toàn bộ số tiền 200 triệu đồng của Quỹ đã được cho vay, với lãi suất 0,6%/tháng thấp hơn lãi suất cho vay của ngân hàng. Tại phường 14, Phó chủ tịch phường phụ trách việc xét đơn cho vay và được hưởng thù lao từ số tiền lãi cho vay

1997, được vay đến nay 3 đợt, từ 700.000 đ sau lên đến 2.000.000 đ, đã trả được nợ và khá lên nhờ nuôi gà. Anh Trần Hữu Hạnh, ngụ tại phường 5, quận Gò Vấp, qua 3 lần vay đã mở được một tiệm thêm gia công và mua được một xích lô đạp. Đến nay thu nhập vợ chồng anh khoảng 80.000 đồng/ngày.

Quỹ hỗ trợ nông dân cả nước: Đến nay Quỹ hỗ trợ vốn cho nông dân đã lên đến 287,5 tỷ đồng, Trong đó vốn của chính phủ ủy thác là 164,5 tỷ đồng còn vốn vận động từ các người hảo tâm là 123 tỷ đồng.

Quỹ tại TP.HCM có nguồn như sau: vốn ủy thác của Trung ương Hội nông dân, vay với lãi suất thấp và vốn vận động từ các nhà hảo tâm và các doanh nghiệp. Bà Nguyễn Thị Bé ở Bình Chánh đã cho vay 50 triệu đồng, sau đó đã tặng số tiền này cho Quỹ. Sở LĐTBXH, Sở địa chính, Đoàn do đặc bản đồ TP.HCM, mỗi đơn vị cho vay trên 100 triệu v.v... Có hơn 9.000 cá nhân, cơ quan, đơn vị trong và ngoài nước đã ủng hộ Quỹ nên Quỹ đã vận động được hơn 3 tỷ đồng trong năm 2000. Số vốn trên đã được quay vòng cho trên 4.238 lượt người với tổng tiền vay đạt gần 9 tỷ

thời tiết biến chuyển bất thường, bão lụt hạn hán v.v...

-Về việc người vay tiền trả nợ sòng phẳng, có ý kiến cho rằng nợ thường trả từng kỳ và khi trả hết nợ sẽ được vay lại. Do đó một số người đã trả nợ sớm để được tái vay trước thời hạn. Nợ Quỹ biến thành nợ thường xuyên, dân nghèo trả nợ để được vay lại chứ không phải vì nạn nghèo đã được xóa hay bớt đi.

-Lãi suất 0,6% / tháng đối với người nghèo còn quá cao so với lãi suất nước ngoài và ngay cả lãi suất thu mua trù gạo hay lãi suất gần đây Bộ thủy sản đề nghị cho các dự án đánh cá xa bờ, gần sát với số 0%.

Tóm lại, các Quỹ tín dụng hỗ trợ người nghèo chưa gắn liền với chính sách công nghiệp hóa, hiện đại hóa, các chương trình chuyển đổi cơ cấu kinh tế nông công nghiệp. Số vốn của Quỹ còn quá ít chưa có tác dụng vì mô, lãi suất còn quá cao, chưa liên kết chặt chẽ giữa các chương trình kinh tế quốc gia, gây tác dụng đồng bộ và yểm trợ cho nhau. Đồng thời mặc dù vốn Quỹ chỉ có rất ít, nhưng cũng chưa sử dụng hết 100%, như Quỹ CEP TP.HCM, năm 2000 có 32 tỷ đồng, trong đó cho vay được 12,5 tỷ đồng. Người nghèo không có kinh nghiệm kinh doanh, ít dám vay tiền để sản xuất hay buôn bán, mà chỉ muốn làm thuê. Vậy để giải quyết vấn đề xóa đói giảm nghèo, cần có những biện pháp mạnh hơn cho dân nghèo vay để làm vốn kinh doanh.

Từ các nhận xét trên chúng tôi xin góp một số ý kiến như sau:

- Tăng mạnh nguồn vốn của các Quỹ tín dụng cho người nghèo bằng

cách vận động sự giúp đỡ của các cơ quan quốc tế và sử dụng viện trợ quốc tế. Nguồn vốn từ Ngân hàng nhà nước rất quan trọng do giá cả trong nhiều tháng hiện nay tăng rất ít hoặc có khuynh hướng số âm nên Ngân hàng có khả năng tạo vốn bằng cách in thêm tiền và ứng cho Quỹ xóa đói giảm nghèo hàng chục ngàn tỷ đồng mà không sợ gây áp lực lạm phát. Hơn nữa, nhân dân ta có truyền thống lá lành đùm lá rách nên vận động nhân dân góp vốn thêm vào Quỹ xóa đói giảm nghèo. Nên có chương trình thu hút các doanh nghiệp người Việt và các doanh nghiệp trong và ngoài nước góp thêm vốn vào Quỹ. Như vậy, Quỹ sẽ có vốn tương đương với hàng chục ngàn tỷ đồng và có khả năng gây tác động vì mô, công nghiệp hóa, hiện đại hóa, chuyển đổi cơ cấu kinh tế nông công nghiệp sâu sắc trong khi vẫn hoàn thành nhiệm vụ giúp đỡ người nghèo.

- Hạ bớt lãi suất cho vay của Quỹ. Các ngân hàng, có nguồn vốn chính từ tiền gửi tiết kiệm của người dân, chỉ cần áp dụng lãi suất cho vay cao 1 hay 2 điểm so với lãi suất trả cho người gửi tiền tiết kiệm cũng đủ đạt lợi nhuận cao. Quỹ hỗ trợ những người nghèo có nguồn như tiền ủng hộ của những người hảo tâm, vốn cho vay rất rẻ từ Ngân hàng nhà nước cũng nên áp dụng sai biệt 1 đến 2 điểm: lãi suất 0,2-0,3%/tháng là vừa đối với người nghèo có ít khả năng trả lãi cao cho Quỹ. Như vậy, người nghèo sẽ giảm được một phần gánh nặng lãi suất phải trả cho Quỹ.

- Gắn hoạt động Quỹ với các chương trình công nghiệp hóa, hiện

đại hóa, tăng gia sản xuất, xuất khẩu, chuyển đổi cơ cấu của Chính phủ. Như vậy sẽ có sự đồng nhất trong hoạt động của kế hoạch kinh tế quốc gia, nhằm vào việc đạt được kết quả cao nhất. Thí dụ:

+ Hữu sản hóa công nhân nghèo bằng cách xây nhà bán trả góp cho công nhân nghèo, tiền mua nhà sẽ trừ hàng tháng vào tiền lương. Việc này sẽ do các doanh nghiệp và Nhà nước cùng làm. Chương trình này còn tạo đầu ra cho sắt xây dựng và xi măng còn đang thiếu thị trường. Quỹ trợ vốn sẽ ứng tiền cho công nhân mua trả góp nhà.

+ Xây nhà vượt lũ ở đồng bằng sông Cửu Long cho nông dân nghèo với tiền ứng của Quỹ giúp cho nông dân nghèo.

+ Chuyển đổi cơ cấu sản xuất nông nghiệp như giúp vốn cho nông dân nghèo mua bò sữa với tiền của Quỹ, nông dân sẽ trả dần với tiền bán sữa mỗi ngày.

+ Quỹ ứng vốn xóa đói giảm nghèo cho cả một vùng đồi núi để trồng một loại cây hay con được quy hoạch cung cấp nguyên vật liệu cho những nhà máy thu mua chế biến trong vùng. Tỷ như hiện nay các nhà máy mây tre lá đang thiếu nguyên liệu, nếu Quỹ ứng vốn cho nông dân thành lập những vùng trồng mây tre lá tập trung thì chắc chắn các doanh nghiệp xuất khẩu hàng mây tre lá như Barotex sẽ tạo đầu ra cho nông dân. Tương tự như trên, nên lập các nhà máy chế biến ca cao, đậu cò và Quỹ cung ứng vốn cho nông dân trồng ca cao hay cò đậu cho đến khi có sản phẩm bán cho nhà máy.

+ Công nghiệp hóa, hiện đại hóa bằng cách sản xuất một số phụ tùng: Một số linh kiện của hàng tiêu dùng cấp cao có thể sản xuất tại các gia đình, ví dụ một số phụ tùng xe máy. Bộ công nghiệp phối hợp với một số nhà máy quốc doanh hướng dẫn cho nhân dân ở một vùng "xóa đói giảm nghèo" gia công các phụ tùng. Quỹ sẽ ứng vốn cho dân nghèo mua máy và nhà máy quốc doanh sẽ hướng dẫn kỹ thuật, cung ứng vật tư và những máy nhỏ, và đảm nhận việc thu mua sản phẩm của các gia đình được Quỹ ứng vốn.

Thực tế cho thấy vấn đề Quỹ trợ vốn dân nghèo có tính rất phức tạp và nhiều mặt, trong đó vấn đề gắn Quỹ với việc công nghiệp hóa, hiện đại hóa và kế hoạch hóa là điều rất quan trọng chưa được lưu tâm đúng mức trong quá trình giảm bớt sự chênh lệch giàu nghèo giữa các thành phần xã hội cùng với việc công nghiệp hóa và hiện đại hóa đất nước trong thời gian tương đối ngắn độ 20 năm ■

Ảnh Lê Thị Phước